Nền Giáo dục Việt Nam sau cộng sản

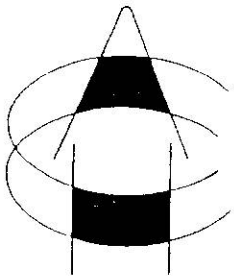

Khúc Đản

Công cuộc tái thiết VN sau CS, trước hết cần một kế hoạch ngắn hạn 5 hay 10 năm, để cải tạo những hủy hoại do CS gây nên trong gần 50 năm ở miền Bắc và hơn 15 năm ở miền Nam, cho người dân trở lại nếp sống bình thường như trước, rồi sau mới thực hiện các kế hoạch dài hạn, tân tạo theo đà tiến triển như các nước tân tiến.

Thi hành kế hoạch ngắn hạn, phải có ngay nhân công, thợ mọi nghề, chuyên viên công nghệ, kỹ thuật gia, khoa học gia, vv...

Nền giáo dục VN sau CS có trọng trách đào tạo ngay những công dân có các khả năng nói trên. Để tránh lãng phí thì giờ, lãng phí công qũy, phải tổ chức một hệ thống bình thực các cấp học theo cấp bực từ dưới lên cho các học sinh có năng lực học và sinh viên lối lạc tuần tự tiến lên đều đều và một hệ thống song song cho các học sinh ít năng lực, học chậm, khi đến tuổi không theo kịp được hệ thống bình thực. Học sinh này giãn ra, đi học làm thợ, làm các công nghệ thường, không cần lý thuyết khó khăn.

Muốn tìm được một giải pháp thích nghi cho đất nước, cần xét tình hình giáo dục của VNCS hiện thời và xét cách tổ chức giáo dục ở các nước để rút kinh nghiệm cho VN sau CS.

NHẬN XÉT GIÁO DỤC VNCS HIỆN THỜI

Học sinh đến trường rất chán nản vì nhiều lẽ: tương lai mù mịt, luật rừng thay đổi như chong chóng, chương trình học vẫn có đến 20% giờ tuyên truyền lý thuyết CS, trong các kỳ thi nếu bài môn chính trị số điểm dưới 5/20 thì bị loại, thiếu niên mầm non còn trong trắng đã bị tròng cổ khăn đỏ để tôn thờ cá nhân, đi đến tiêu diệt tình gia đình, tình nhân loại. Đại để đa số học sinh muốn bỏ học đi kiếm ăn. Thống kê chỉ cho biết lượng, không nói tới phẩm, ghi số trường, số lớp học, số giáo sư, số học trò, cả số học sinh gửi đi học ở nước ngoài. Chính sách đổi mới từ vài năm nay bắt học trò các cấp phải đóng học phí sung vào qũy giáo dục hàng năm. Học trò các gia đình túng thiếu đành ngồi nhà thất học. Thày cô lương không đủ sống, 10 ngày hết tiền đi kiếm ăn, không đến trường, học trò bị sự học gián đoạn. Một số thày cô cố giữ lấy nghề, phải xoay xở, dậy tư lấy tiền để sống, chỉ học trò nhà giầu chịu nổi, nền giáo dục đổi mới thành giáo dục cho tư bản.

Đổi mới: nhà văn hóa hay câu lạc bộ các quận đã biếnthành nơi dạy khiêu vũ, dìu dắt nữ sinh 15, 16 tuổi được nghề kỹ nữ, kiếm tiền nơi vũ trường đã khai trương đầy dẫy giữa thành thị và quán "cà phê bia ôm" đã mọc lên như nấm trong khu phố. Tiếng hình dung từ "cà phê-bia ôm" đã do hạng "NHẤT QUỈ NHÌ MA THỨ BA HỌC TRÒ" mới khéo sáng tác để tả chân những trò tiêu khiển thật dúng. Hai ổ thiếu nữ đương quyến dỗ nam sinh mê mệt, quên nơi học đường.

NHẬN XÉT GIÁO DỤC TẠI NHIỀU NƯỚC

Học sinh các chủng tộc cùng lứa tuổi không hấp thụ đồng đều giáo dục ở trường. Một số có khả năng học hỏi, đi đến kết quả, một số chậm chạp, không hiểu hết lời giảng dạy, đến hết cấp tiểu học đã thấy 20% trẻ 12, 13 tuổi vẫn không biết đọc biết viết...

Nhiều nước giầu mạnh muốn toàn thanh niên phải học hết cấp trung học phổ thông. Nhưng nhiều vị sư phạm đã thấy 2/3 học sinh từ 12, 13 đến 20 tuổi không theo học được. Một số luôn luôn ngồi ở cuối lớp học, chán nản rồi ghét sự học.

Dưới đây chỉ trình bày về cách tổ chức nền giáo dục và cách chọn lọc học sinh, sinh viên.

Tại NHẬT BẢN

Thanh niên phải học hết trung

học phổ thông, tổ chức khéo: tất cả trẻ, đến 12 tuổi, phải qua một kỳ thi để lên trung học phổ thông. - những trẻ học giỏi vào học các trường trung học có uy tín, có đoàn giáo sư tuyển lựa kỹ càng, khi thi ra được cấp bằng Tú Tài xứng đáng, có giá trị.

- các trẻ khác vào học các trường trung học không có tiếng tăm, khi thi ra được cấp văn bằng Tú Tài hạng thường, đi ra tìm việc chỉ có xí nghiệp hạng trung thâu nhận.

Tại HOA KỲ

Ở cấp elementary school và cấp high school, học trò muốn vào lớp nào cũng được, không phải xét trình độ học vấn, từ lớp dưới lên lớp trên cho đến 17 tuổi cũng không có khảo sát.

Học xong high school lên college phải học 4 năm, thi Bachelor's (21 tuổi), tương đương với Cử Nhân Pháp. Cũng có trường dậy chương trình thấp kém, chỉ học 2 năm thi ra Bachelor's, văn bằng này kém giá trị. Học xong college đủ 4 năm, lên đại học có hai bậc Master's và PhD. Học hai năm rưỡi thi Master's, sinh viên lỗi lạc hơn 1 năm có thể thi đậu được. Học 4 năm thi được PhD (25 tuổi) nghĩa là không Master's. Có Bachelor's đủ 4 năm học, được đăng ký vào các trường đại học đủ các môn. Nhiều trường nhận cả học trò mới học được 2 năm ở college. Ba nghìn trường đại học công và tư, mỗi trường có một chương trình học riêng, nhưng chỉ có độ 300 trường có tiếng, như Harvard University là khá nhất, trường tư có tiếng khắp thế giới, độ 6600 sinh viên, giáo sư giỏi như Kissinger. Sau đến Berkeley University, trường công độ 26,000 sinh viên đã được 14 giải Nobel.

Hình như mới có các trường riêng biệt, tìm đón học sinh lỗi lạc có khiếu, học riêng đi tới thành nhân tài, có sáng kiến để sáng tác.

Tại PHÁP

Ở hai cấp tiểu học và trung học, học trò xin vào học phải xét học lực. Ở lớp dưới lên lớp trên phải đủ điểm, và tuổi cũng ấn định. ít tuổi phải xin được miễn, ít quá không chấp nhận. Đại học có ba bậc: học 2 năm lấy bằng DUT (Diplôme Universitaire technologique), học hai năm nữa thi lấy bằng Cử Nhân và 2 năm nữa làm luận án lấy bằng Tiến Sĩ. Đồ biểu của bộ Quốc Gia Giáo Dục Pháp có đủ môn tại đại học.

Năm nay, 1991, sinh viên đỗ đầu vào trường Polytechnique là học sinh VN. Có một học sinh Madagascar sinh sống ở Pháp, học lấy ở nhà, 14 tuổi thi đỗ được bằng Cử Nhân Sư Phạm, 11 tuổi đã đỗ Tú Tài.

*

Từ hơn 15 năm nay, phong trào di cư tránh nạn CS đã tạo cho kiều bào một cơ hội độc nhất không hai: người Việt tính hiếu học có dịp học hỏi biết bao điều hay, nhất là kỹ thuật và khoa học của các nước tân tiến. Nhân viên chuyên môn công tư chức dưới 60 tuổi định cư ở các nước tiên tiến, vừa làm việc sinh sống, vừa học thêm, tại Mỹ, Canada, đã giật được nhiều văn bằng cao tận PhD. Thế hệ thứ hai, thứ ba kiều bào học trường nơi định cư nhiều sinh viên xuất sắc, đậu được các văn bằng tối cao như Ponts et chaussées, Supérieure des Mines... Kiều bào tại năm châu nên hô hào lập thống kê tài nguyên học thức những người đã có văn bằng từ đại học trở lên, chắc nhiều lắm, có thể gọi là Bảng Vàng.

Mong rằng các vị sư phạm lập một ủy ban cùng các kỹ thuật gia, khoa học gia nghiên cứu những chương trình học vấn các môn cần cho đất nước hiện nay, trước là kế hoạch ngắn hạn để cải tạo những thoái hóa do CS tạo nên, sau đến kế hoạch dài hạn canh tân.

Chương trình ngắn hạn để cải tạo trước hết phải quan tâm đến đức dục, để thanh niên trở lại ngay thẳng, liêm khiết, công bình, có nghĩa vụ với toàn dân, không tôn sùng một thiểu số có bạo lực, phải tôn trọng quyền công dân, phải hiểu biết tự do dân chủ, sau rồi mới đến bồi bổ tri thức.

*

NỀN GIÁO DỤC VN SAU CS

KẾ HOẠCH NGẮN HẠN 10 NĂM

MỘT ĐỀ NGHỊ

TỔ CHỨC VÀ CHỌN LỌC HỌC SINH, SINH VIÊN

Chương trình học vấn có ba cấp: tiểu học, trung học và đại học theo ba tôn chỉ

- trường học chỉ dành cho học sinh có năng lực học hỏi, sinh viên lỗi lạc, tránh lãng phí thì giờ, cần tiết kiệm công qũi.

- giãn ra một số học sinh tiểu học và trung học quá tuổi vì kém hiểu biết, đi học lớp làm thợ, làm công nghệ, có nghề sớm dễ kiếm việc để giúp gia đình.

- khuyến khích sinh viên lỗi lạc theo học đến tiến sĩ

- hướng dẫn các sinh viên khác học kỹ thuật, khoa học cấp thời đương cần để tái thiết đất nước.

Một đồ biểu ở trang sau trình bày cách tổ chức và chọn lọc học sinh, sinh viên từ 3 tuổi trở lên.

Mũi tên bên trái từ 3 tuổi lên đến 24 tuổi là đường tiến lên dành

cho học trò có năng lực và sinh viên lỗi lạc.

Mũi tên bên phải từ 3 tuổi lên đến 21 tuổi là đường tiến lên giúp cho học trò học chậm bị quá tuổi, được có lớp học nghề, thực hành công nghệ, dễ có việc làm.

MẪU GIÁO

Bắt đầu từ 3 tuổi, trẻ con được nhà trẻ của cơ quan xã hội trông nom và dậy chương trình mẫu giáo đến 6 tuổi. Trẻ con nào có gia đình trông nom ở nhà được thì rất hay.

học đọc, viết, đếm số, làm 4 phép toán cộng trừ nhân chia... để toàn dân sau này biết đọc, biết viết, biết đếm... không còn nạn mù chữ nữa.

Đến ll tuổi, các học trò có đủ số điểm theo chương trình, được lên cấp trung học phổ thông Bậc I. Học

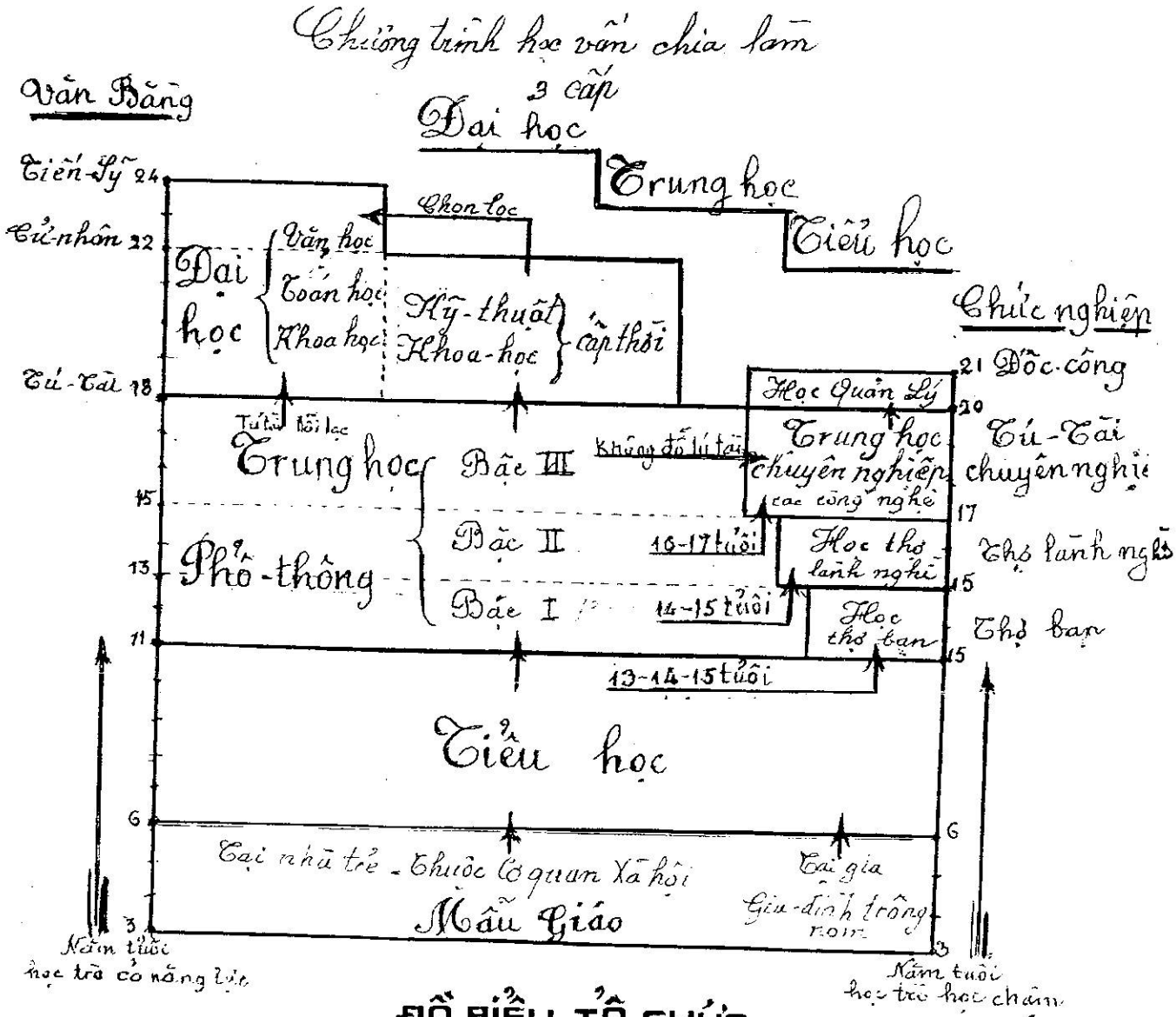

ĐỒ BIỂU TỔ CHỨC

Những mũi tên trong đồ biểu là đường tiến cho tất cả học trò tiến lên tuần tự theo sức học và lên các bậc, các cấp trên.

CẤP TIỂU HỌC

Tất cả trẻ con đến 6 tuổi phải vào học cấp tiểu học của bộ giáo dục. Chương trình học là 5 năm. trò 11, 12 tuổi không đủ điểm học lại 1 năm, đủ điểm, được lên trung học phổ thông. Học trò khác phải học cho tới ngày đủ điểm chương

trình tiểu học. Học trò 13, 14, 15 tuổi mới đủ điểm, giãn ra đi học làm thợ bạn (1); học 2 năm, thi ra đỗ, được cấp chứng chỉ thợ bạn. Học trò đến 16 tuổi vẫn chưa đủ số điểm, phải ra khỏi trường, đi học 6 tháng hay 1 năm làm công nhân.

CẤP TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

Chương trình học vấn là 7 năm, chia ra làm ba bậc: Bậc I, hai năm. Bậc II, hai năm, và Bậc III, ba năm.

Bậc I.- Học sinh học xong hai năm, đủ điểm và không quá 13 tuổi, được lên Bậc II. Học sinh không đủ điểm và không quá 13 tuổi, muốn ở lại học 1 năm, phải có học bạ khá, cuối năm đủ điểm được lên Bậc II. Học sinh khác giãn ra, đi học thợ lành nghề; học 2 năm đủ điểm, đuộc cấp chứng chỉ thợ lành nghề (2).

Bậc II.- Học sinh học xong 2 năm, đủ điểm và không quá 15 tuổi, được lên Bậc III. Học sinh không đủ điểm và không quá 15 tuổi, muốn ở lại học một năm cuối, phải có học bạ khá, cuối năm đủ điểm được lên Bậc III. Các học sinh khác giãn ra, đi sang học Tú Tài Chuyên Nghiệp năm thứ I.

Bậc III.- Tất cả học sinh học xong 3 năm (18, 19 tuổi), đi thi Tú Tài. Học sinh có bằng Tú Tài lên đại học, được ghi danh vào cả các trường. Học sinh không đỗ Tú Tái, muốn ở lại học năm cuối, được chấp nhận để đi thi lần thứ hai. Nếu đi thi lần thứ hai lại không đỗ, phải giãn ra, nhưng nếu có học bạ khá, được đi thi Tú Tài lần thứ ba là lần chót. Học sinh không đỗ Tú Tài được chuyển sang học Tú Tài Chuyên Nghiệp năm thứ II hay năm thứ III , tùy theo khả năng.

TRUNG HỌC CHUYÊN NGHIỆP

Chương trình học vấn là ba năm, dạy làm các công nghệ thông thường như may quần áo, đóng giầy, làm đồ bằng nhựa (plastic), làm đồ gỗ dùng trong nhà. Học sinh học xong ba năm, thi Tú Tài Chuyên Nghiệp. Học sinh không đỗ Tú Tài Chuyên Nghiệp có thể ở lại học năm cuối để thi lần thứ hai. Nếu thi lần thứ hai lại không đỗ, phải giãn ra, được đi thi lần thứ ba nữa là lần chót.

Học sinh có bằng Tú Tài Chuyên Nghiệp được vào học lớp huấn luyện đốc công, học một năm môn quản trị xí nghiệp, tổ chức xưởng thợ, trông coi một xưởng trong xí nghiệp. Học hết một năm thi ra được chứng chỉ đốc công.

CẤP ĐẠI HỌC

Chương trình học vấn trong 6 năm, chia làm hai bậc: bậc Cử Nhân 4 năm và bậc Tiến Sĩ 2 năm.

Bậc Cử Nhân.- Sinh viên 18, 19 tuổi có văn bằng Tú Tài, lên đại học, muốn theo học các môn để thi lấy văn bằng Cử Nhân, phải ghi danh qua một kỳ thi để chọn lọc lấy sinh viên lỗi lạc và có năng khiếu. Học xong 4 năm thi lấy văn bằng Cử Nhân. Nếu không đỗ, được ở lại một năm hay 2 năm, thi lại một hay hai lần mà thôi.

Các sinh viên khác hương về học kỹ thuật và khoa học cấp thời. Số sinh viên vào học mỗi môn thường hay bị ấn định hàng năm theo nhu cầu kế hoạch ngắn hạn. Như thế sinh viên phải qua một kỳ thi sát hạch để phân phối cho các môn đúng với năng khiếu và sở nguyện sinh viên. Sinh viên học xong ba năm hay bốn năm, tùy theo môn, thi ra lấy văn bằng kỹ sư, giáo sư, y sĩ... Nếu không đỗ, được ở lại học một hay hai năm và thi lại một hay hai lần mà thôi.

Bậc Tiến sĩ.- Sinh viên có văn bằng Cử Nhân muốn theo học lên Tiến Sĩ phải học 2 năm, làm luận án lấy văn bằng Tiến Sĩ. Đến bậc này không hạn định gì, muốn làm mấy lần luận án cũng được. Có thể vừa đi làm việc và vừa làm luận án.

Các sinh viên đã tốt nghiệp kỹ thuật hay khoa học cấp thời, có được số điểm trung bình của kỳ thi từ 15/20 trở lên, có thể học thêm hai năm, làm luận án lấy các văn bằng Bác Vật, Bác Sĩ... tương đương với văn bằng Tiến Sĩ.

Đến thời kỳ kế hoạch dài hạn, tổ chức cấp đại học cần phải thay đổi nhiều.

*

Trong lúc sơ khởi nền giáo dục sau CS, những thanh niên đã có sẵn một học vấn từ trước 1975 hay là đương học từ 1975 đến sau CS sẽ chuyển sang nền học vấn mới. Một tổ chức sát hạch để sắp xếp các thanh thiếu niên theo khả năng và năm thôi vảo các cấp bậc.

Sau một thời gian là ba tháng, học sinh nào không theo nổi được chương trình mới thì phải xuống các cấp bậc dưới.

Paris ngày 25-10-1992

KHÚC ĐẢN

(1) thợ bạn là thợ làm phụ thợ lành nghề hay làm công việc dễ như cái thuốc gỗ có mẫu sẵn, khâu đường chỉ đã có hình...
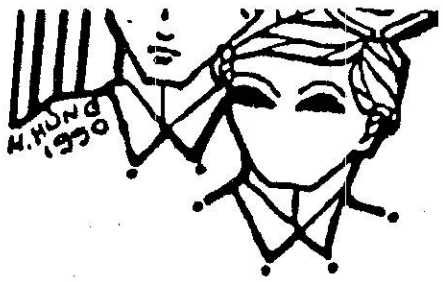
(2) thợ lành nghề là thợ có chứng chỉ là lành nghề, làm công tác đúng theo qui tắc nghệ thuật, không làm hại đến tài sản, tính mạng người khác.